

Flora en fauna quickscans

Sleedoorn en Hagedoorn te Emmen

Rapportnr.
Auteur
Opdrachtgever
Contactpersoon
Datum uitgave

2015-N07
Sander D. Elzerman
RooBeek Advies
Dhr. M. Beek
1 maart 2015

Flora en fauna quickscans Sleedoorn en Hagedoorn te Emmen

Aanleiding

Op twee locaties in de gemeente Emmen zijn voormalige schoolgebouwen gesloopt. Op verzoek van de gemeente zijn beide locaties alsnog onderzocht op beschermde flora en fauna. Dit is uitgevoerd middels een flora en fauna quickscan. De quickscan is een verkennend onderzoek naar de beschermde natuurwaarden in het projectgebied. Hieruit moet blijken of vervolgonderzoek nodig is. Dit kan mogelijk leiden tot de aanvraag van een ontheffing op de Flora- en faunawet en het treffen van beschermingsmaatregelen.

Beide projectlocaties liggen nabij elkaar in het noorden van de bebouwde kom van Emmen (Figuur 1). Het betreffen een locatie aan de Sleedoorn en de Hagedoorn. Op beide locaties zal woningbouw worden gerealiseerd.

Figuur 1. Beide projectlocaties liggen nabij elkaar in het noorden van Emmen (rood=Sleedoorn; geel=Hagedoorn).

Methodiek

In eerste instantie is het voorkomen van beschermde soorten in de regio bekeken. Hiertoe zijn verspreidingsatlassen en openbare bronnen met natuurgegevens geraadpleegd. Dit gaf een beeld van de potentiële beschermde soorten die in de omgeving voorkomen. Een beschermde plant of dier kan in de regio van een projectgebied zijn vastgesteld, maar dat wil niet zeggen dat het projectgebied zelf voor die soort geschikt is. Om dit nader te bepalen is het terrein op 11 februari 2015 bezocht. De weersomstandigheden waren voldoende gunstig om een betrouwbaar beeld te krijgen van de aanwezige soorten (Bewolgingsgraad 8/8, temperatuur 6°C, 1 Bft. Zuid). Bij het veldbezoek is het projectgebied lopend doorkruist. Voor soorten, die ten tijde van het veldbezoek niet waarneembaar waren, is op basis van het voorkomen en biotoop een inschatting gemaakt over de geschiktheid van de lokale situatie.

De nadruk lag op de soorten waarvoor op basis van art. 75 van de Flora- en faunawet een ontheffing nodig is en soorten waarvan de vaste rust- of verblijfplaats jaarrond beschermd is (Ministerie van LNV, 2009). Het betreffen zgn. Tabel 2 en 3-soorten die vallen onder de zwaarste beschermingsregimes (Ministerie van LNV, 2005). Wanneer werkzaamheden deze soorten (mogelijk) treffen dan is een ontheffing verplicht. Voor soorten opgenomen in Tabel 1 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling wanneer men de Zorgplicht in acht neemt. De Zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet) is een algemeen geldende fatsoenseis ten aanzien van de omgang met flora en fauna. De (potentiële) functionaliteit van het onderzoeksgebied is voor alle beschermde soortgroepen tijdens het veldbezoek beoordeeld.

Wet- en regelgeving

Dit onderzoek richt zich op de beschermde soorten uit de Flora- en faunawet. In beginsel zijn alle in Nederland in het wild levende dieren en planten beschermd. De bescherming wordt vormgegeven door verbodsbepalingen en een Algemene Zorgplicht.

Voor bepaalde soorten geldt een vrijstellingsregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de werkzaamheden geen afbreuk mogen doen aan de duurzame instandhouding van planten- of dierenpopulaties. Voor soorten die in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn (Tabel 3) worden genoemd en voor de per Algemene Maatregel van Bestuur (Vrijstellingenbesluit) aangewezen zeldzame en bedreigde soorten (Tabel 3) gelden daarnaast verzwaarde eisen.

De aanvragen voor een ontheffing op de Flora- en faunawet worden ingediend en beoordeeld door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken (Ministerie van EZ). Wanneer de wetgeving van de Flora- en faunawet overtreden wordt dan kan een handhaver het werk stilleggen, de activiteiten verbieden, beëindigen en/of een proces-verbaal opmaken. Een overtreding op de Flora- en faunawet wordt gezien als een economisch delict. Het Openbaar Ministerie zal in het geval van een overtreding uiteindelijk het vonnis uitspreken.

Algemene Zorgplicht (Art. 2)

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en niet van individuele dieren. Echter, de intrinsieke waarde van elk individueel dier en plant wordt wel erkend. Mensen mogen hier dus niet onzorgvuldig mee omgaan. Vanuit deze gedachte is de Zorgplicht opgesteld:

- *Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving;*
- *De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten, nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.*

De Zorgplicht is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Ontheffing, Soortenstandaard en Ecologisch Werkprotocol

Wanneer een beschermde plant of dier getroffen dreigt te worden door de werkzaamheden dan moeten maatregelen genomen worden om dit te voorkomen. Mitigerende maatregelen worden getroffen voordat de werkzaamheden uitgevoerd gaan worden. Op deze manier biedt het de mogelijkheid aan beschermde soorten om uit te wijken wanneer de werkzaamheden van start gaan. Compensatie gebeurt daarentegen achteraf. Als het project op zijn einde loopt of afgerond is worden nieuwe mogelijkheden geboden aan de beschermde soort om zich opnieuw te kunnen vestigen. Gedacht kan worden aan het inmettelen van Gierzwaluw dakpannen bij een nieuwbouwproject. Voor een aantal soorten worden vaak ontheffingen aangevraagd. Het ministerie heeft voor deze soorten 'Soortenstandaarden' ontwikkeld. In deze Soortenstandaarden staan de ecologische aspecten van de betreffende soort en richtlijnen voor degelijk onderzoek. Daarbij wordt een set van standaard mitigerende en compenserende maatregelen beschreven. Een deskundig ecooloog kan beoordelen op welke wijze de maatregelen toegepast kunnen worden bij de specifieke situatie. Welke maatregelen getroffen moeten worden bij het project worden vastgelegd in een Ecologisch Werkprotocol. Dit

werkprotocol geeft praktische richtlijnen voor de uitvoering van de maatregelen. Het ecologisch werkprotocol is aanwezig op de plaats van uitvoering en bekend bij alle betrokken partijen.

Verbodsbepalingen

De bescherming van planten en dieren is gebaseerd op het 'Nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen, dat in principe werkzaamheden of ruimtelijke ontwikkelingen geen negatief effect mogen hebben op beschermde flora en fauna, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen reguliere werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen. Wanneer de activiteiten geen negatief effect hebben op de flora en fauna dan is er geen ontheffing nodig. In veel gevallen is dat echter moeilijk vooraf te bepalen. Daarom is het raadzaam om vooraf het voorkomen van beschermde soorten in kaart te laten brengen. Hiermee wordt niet alleen het voorkomen van een soort binnen het projectgebied bepaald, maar ook de mate van aanwezigheid en daarmee het effect van de activiteiten. De volgende verbodsbepalingen zijn in dit kader van belang:

Artikel	Verbodsbepaling
8	het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
9	het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
10	het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
11	het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
12	het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Een aantal soorten flora en fauna kent een zwaarder beschermingsregime (Ministerie van LNV, 2005). Deze soorten zijn opgenomen in drie tabellen. Het is mogelijk om voor deze soorten een ontheffing aan te vragen. Of een ontheffing aangevraagd moet worden hangt af van de zeldzaamheid van de soort en impact van de werkzaamheden.

In **Tabel 1** staan de soorten met het lichtste beschermingsregime. Voor soorten die opgenomen zijn in deze tabel geldt een algemene vrijstelling of ontheffing met lichte toetsing. De vrijstelling geldt voor de volgende werkzaamheden:

- Bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw);
- Bestendig gebruik;
- Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Vallen de activiteiten onder één van deze noemers dan is de vrijstellingsregeling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet van toepassing. Als geen sprake is van dit type werkzaamheden dan is toch een ontheffingsaanvraag nodig. De Algemene Zorgplicht blijft in alle gevallen wel van kracht.

Bij **Tabel 2** is sprake van een zwaarder beschermingsregime. Hier dient voor de werkzaamheden, zoals die genoemd zijn bij Tabel 1, te worden gewerkt volgens een Gedragscode. De door het ministerie goedgekeurde gedragscodes hebben een landelijke dekking, maar zijn alleen van toepassing binnen een bepaalde sector, zoals de Waterschappen, gemeentewerken of Bouwsector. Op de website van het ministerie staat een overzicht van de goedgekeurde gedragscodes. De maatregelen uit een gedragscode worden op de specifieke situatie aangepast in de vorm van een Ecologisch Werkprotocol. Alleen indien volgens de gedragscode of een ecologisch werkprotocol gewerkt wordt is een ontheffing niet nodig. Bij alle overige activiteiten moet een ontheffing worden aangevraagd die bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland een lichte toets krijgt.

Het zwaarste beschermingsregime kent **Tabel 3**. In deze tabel staan soorten die op Europees niveau onder druk staan. Het zijn soorten, die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1

van de Algemene Maatregel van Bestuur. Voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en werkzaamheden is het verplicht een ontheffing aan te vragen. Een gedragscode volstaat hier in de meeste gevallen niet.

Vogels

In de bovengenoemde tabellen zijn vogels niet opgenomen. Alle in Nederland voorkomende vogelsoorten worden in beginsel gelijkwaardig beschermd. Het is in het algemeen verboden om vogels te doden, te verontrusten, hun nesten en vaste rust- en verblijfplaatsen te verstoren. Indien de werkzaamheden vallen onder in Tabel 1 genoemde activiteiten dan kan worden volstaan met een goedgekeurde gedragscode. Voor alle overige activiteiten dient een ontheffing aangevraagd te worden. In de praktijk gaat het met name om werkzaamheden gedurende het broedseizoen. Buiten het broedseizoen zullen de meeste activiteiten minder problemen geven. Uitzondering hierop vormt een selectie aan vogelsoorten die jaarronde bescherming genieten (Ministerie van LNV, 2009). De nesten van deze soorten mogen ook buiten het broedseizoen niet verstoord worden. De jaarrond beschermde vogelsoorten zijn ingedeeld in vijf categorieën. Voor de soorten uit de vijfde categorie geldt alleen onder specifieke omstandigheden een ontheffingsplicht.

Voortplantings-, vaste rust- en verblijfplaatsen

Naast de dieren zelf worden ook hun voortplantings-, vaste rust- en verblijfplaatsen beschermd. Onder een voortplantingsplaats wordt niet alleen een nest van een vogel of kolonieverblijf voor vleermuizen verstaan, maar ook de directe omgeving. Sommige faunasoorten zijn zeer kritisch wat betreft hun foerageerplek of slaapplek. Zij stellen specifieke eisen aan het leefmilieu en kunnen ook moeilijk overschakelen op een veranderde situatie. Indien werkzaamheden invloed hebben vaste rust- en verblijfplaatsen dient een ontheffing te worden aangevraagd.

Resultaten

Het projectgebied is beschreven aan de hand van de landschappelijke en ecologische kenmerken. Vervolgens worden de aangetroffen en, indien van toepassing, de te verwachten soorten behandeld.

Beschrijving projectgebied

Het projectgebied bestaat uit twee locaties: Hagedoorn en Sleedoorn. Beide locaties liggen in het noorden van de bebouwde kom van Emmen. De woonwijk ligt ingeklemd tussen de Emmerbossen. Op beide locaties waren schoolgebouwen gevestigd.

Figuur 2. Overzicht van de locatie Hagedoorn vanuit zuidelijke richting.

Figuur 3. Langs de straat Hagedoorn is een groenstrook met gazon, enkele solitaire bomen en struiken.

De resten van het voormalige schoolgebouw aan de Hagedoorn zijn nog zichtbaar (Figuur 2). De stenen/betonnen funderingen van de muren zijn tot het maaiveld blootgelegd. De bodem van het gebouw is nog verhard, maar een groot deel is al begroeid geraakt met ruigtekruiden. Het gehele terrein is afgezet met hekken. De toegangsweg vanaf de straat is nog aanwezig. Verder is langs de

voormalige voorzijde van het gebouw een groenstrook met een gazon, enkele solitaire loofbomen en struiken aanwezig (Figuur 3).

De locatie Sleedoorn ligt iets ten noorden van de Hagedoorn. De situatie was hetzelfde (Figuur 4). Van het voormalige schoolgebouw was alleen de fundering nog aanwezig. De verlaagde delen, zoals de kelder, waren nog grotendeels in tact. Tussen de verharde delen door hadden diverse planten een kans gevonden om zich te ontwikkelen. Het belangrijkste groen bestaat uit enkele grote bomen en bosschages langs de woonhuizen aan de zuidrand. Door regenval is een plas ontstaan bij de Sleedoorn (Figuur 5).

Figuur 4. Overzicht van het westelijke deel van het projectgebied aan de Sleedoorn.

Figuur 5. In een lager deel van het terrein aan de Sleedoorn is tussen de funderingen een plas ontstaan.

Aangetroffen (beschermde) soorten

Beide locaties liggen binnen de bebouwde kom. Op basis van het biotoop zijn dan ook diverse kritische beschermde soorten uit te sluiten. De mogelijkheden beperken zich tot flora en fauna, die een gebouw gebruiken als verblijfplaats of verharding gebruiken om op te groeien.

Ten tijde van het veldbezoek waren beide voormalige schoolgebouwen reeds gesloopt. In hoeverre hier mogelijk beschermde soorten, zoals Huismus *Passer domesticus*, Gierzwaluw *Apus apus* of vleermuizen gezeten hebben, kon niet worden bepaald. Deze soorten komen algemeen in de bebouwde kom van Emmen voor (SOVON, 2002; Limpens *et al.*, 1997).

Bij het veldbezoek werden een aantal vogels waargenomen. Het betroffen onder andere zangvogels als Pimpelmees *Cyanistes caeruleus*, Koolmees *Parus major*, Merel *Turdus merula*, Groenling *Chloris chloris* en Roodborst *Erithacus rubecula*. Deze soorten kunnen de struiken en bomen rondom beide terreinen gebruiken om in te broeden. Naast deze potentiële broedvogels waren ook enkele soorten aanwezig die het gebied gebruikten om te foerageren. Enkele Goudvinken *Pyrrhula pyrrhula* en Vinken *Fringilla coelebs* zochten op de grond naar voedsel, terwijl een groep Groenlingen en Putters *Carduelis carduelis* in een berk naar de zaden pikten. Deze zaadeters gebruikten bovendien de struiken langs de woningen aan de Sleedoorn om te schuilen en te rusten.

Zoogdieren werden niet direct waargenomen. Er werden wel indirecte aanwijzingen gevonden die laten zien dat er zoogdieren voorkomen. Bij de Hagedoorn werden aan de zuidostrand van het terrein keutels van Konijn *Oryctolagus cuniculus* en een spoor van een Ree *Capreolus capreolus* aangetroffen (Figuur 6). Beide soorten zullen vanuit de bosrand af en toe naar het voormalige schoolterrein komen om te foerageren. Konijn en Ree hebben een licht beschermde status (Tabel 1 uit de bijlage van de Flora- en faunawet) en zijn niet ontheffingsplichtig. Het is aannemelijk dat ook andere licht beschermde soorten, zoals Egel *Erinaceus europaeus* en Bosmuis *Apodemus sylvaticus* (wel eens) in het gebied foerageren. De ruigtekruiden op beide terreinen bieden voedsel voor deze zoogdieren. Verder kon niet worden uitgesloten dat vleermuizen de gebieden gebruiken om te foerageren. Boven de open vlakten kunnen vleermuizen op vliegende insecten jagen. De omgeving is echter minstens zo aantrekkelijk voor de vleermuizen. Met name de bosrand langs de Hagedoorn vormt een zeer geschikt foerageergebied. De waarde van beide voormalige schoolterreinen als foerageergebied is in dat opzicht van beperkt belang. De bomen vertoonden geen opvallende holen of spleten waar een vleermuisverblijfplaats in kan zitten. Ze vormen ook geen bomenlaan, die kan dienen als begeleidend element als vaste vliegroute.

Beschermde planten worden op beide terreinen niet verwacht. Toen de gebouwen nog in tact waren werden de schoolgebouwen vermoedelijk onkruid vrij gehouden. De muren en schoolpleinen worden intensief onderhouden waardoor muurplanten geen kans krijgen. Sinds de gebouwen gesloopt zijn hebben verschillende planten zich kunnen ontwikkelen in het gebied. Dit zijn vooral de algemeen voorkomende pioniersoorten.

Rondom beide verharde terreinen staan verspreid enkele bomen. Bij de Hagedoorn gaat het om Zomereik *Quercus robur*, Ruwe Berk *Betula pendula*, esdoorn *Acer spec.*, Grove Den *Pinus sylvestris* en een *prunus spec.* Bij de Sleedoorn staan voornamelijk esdoorns (Figuur 7), maar ook twee Ruwe Berken, een plataan *Platanus spec.* en een wilg *Salix spec.*

In een lagere gelegen deel van het terrein aan de Sleedoorn is door regenval een plas ontstaan. Dit kan mogelijk gebruikt worden algemeen voorkomende amfibieën, zoals Bruine Kikker *Rana temporaria* en Gewone Pad *Bufo bufo*. De strikter beschermde soorten zijn hier niet te verachten. Voor de overige soortgroepen wordt het projectgebied op basis van het biotoop, het veldbezoek en de literatuurgegevens niet geschikt geacht voor strikt beschermde soorten.

Figuur 6. Pootafdruk van een Ree bij locatie Hagedoorn.

Figuur 7. Een groep esdoorns in de noordhoek van het terrein aan de Sleedoorn.

Conclusie en aanbevelingen

Twee voormalige schoolgebouwen aan de Hagedoorn en Sleedoorn in Emmen zijn gesloopt. Op verzoek van de gemeente zijn beide locaties alsnog onderzocht op het voorkomen van beschermde flora en fauna. Op basis van een flora en fauna quickscan is een beeld verkregen van de geschiktheid de terreinen voor beschermde natuurwaarden.

Op beide projectlocaties zijn alleen nog de funderingen van voormalige scholen aanwezig. Inmiddels zijn eerste ruigtekruiden op de braakliggende terreinen opgekomen. Op basis van dit biotoop en de ligging in de bebouwde kom kon worden uitgesloten dat zich strikt beschermde soorten bevinden in het gebied. Er is geen ontheffing op de Flora- en faunawet nodig voor de verdere ontwikkeling van beide locaties.

Tijdens de werkzaamheden dient wel rekening gehouden te worden met broedvogels. Alle wilde inheemse vogels in Nederland zijn beschermd gedurende de broedtijd. De struiken en bomen op beide terreinen kunnen mogelijk gebruikt worden door broedvogels. Voorafgaand aan de werkzaamheden moeten deze locaties gecontroleerd zijn op broedende vogels. Bij de uitvoering van de werkzaamheden moet bovendien te allen tijde rekening de in de Flora- en faunawet opgenomen Algemene Zorgplicht (Art. 2) in acht genomen worden. De Zorgplicht houdt in dat schadelijke effecten aan planten en dieren door menselijk handelen tot een minimum beperkt moeten worden. Deze wettelijke verplichting geldt voor alle flora en fauna in Nederland ongeacht de beschermde status. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het verplaatsen van amfibieën uit de plas bij de Sleedoorn indien deze hier aanwezig zijn of het controleren van de struiken op schuilende Egels. In beide voorbeelden moeten de dieren verplaatst worden naar geschikte locaties in de omgeving.

De geplande nieuwbouw biedt diverse mogelijkheden om de projectlocaties in de toekomst aantrekkelijk te maken voor de beschermde soorten. Door in een vroeg stadium bij de wijkontwikkeling rekening te houden met flora en fauna kunnen niet alleen de beschermde soorten, maar ook andere planten en dieren profiteren. Een integrale benadering van het groen en bebouwing in de ontwerpfase zorgt voor een prettige leefomgeving voor mens en dier (Kooijmans, 2009).

Literatuur

Kooijmans, J.L. 2009. *Stadsvogels. Bouwen, beleven, beschermen*. Tirion, Baarn.

Limpens, H., Mostert, K. & W. Bongers (red). 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2005. *Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet*. Staatscourant 2 februari 2005, nr. 23, p. 16.

Ministerie van Landbouw, Natuurbehoud en Visserij. 2009. *Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen*. 26 augustus 2009. Brief Dienst Regelingen, Den Haag.

SOVON Vogelonderzoek Nederland. 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 – Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Flora en fauna quickscans Sleedoorn en Hagedoorn te Emmen

Status uitgave **Concept**
Rapport nr. 2015-N07
Auteurs Sander D. Elzerman
Datum uitgave 1 maart 2015

Foto's Sander Elzerman
Kaartmateriaal GoogleEarth

Projectnr. 2015007
Opdrachtgever RooBeek Advies
Contactpersoon Dhr. M. Beek

© Elzerman Ecologisch Advies
Leeuwerik 20
3299 BZ Maasdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende. Elzerman Ecologisch Advies kan door de opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.